

Motion till riksdagen

1987/88:Jo842

av Gunnar Hökmark (m)

om konsekvenserna för Östersjön och Sverige av
ökad fosforitbrytning i Estland

I norra Estland finns en av världens största fosforitfyndigheter. Brytning, för framställning av konstgödsel, har skett i måttlig skala under många år. Trots den begränsade omfattningen av hittillsvarande brytning så har miljökonsekvenserna lokalt varit betydande.

Enligt ett stort antal uppgifter i sovjetiska massmedia har de sovjetiska myndigheterna planer på att mycket kraftigt utöka brytningsverksamheten i ett försök att få det sovjetiska jordbruket på fötter genom starkt ökad konstgödsling. Publicerade planer tyder på att brytningen skall nästan 100-faldigas på 12 år, eller från nuvarande 70 000 ton om året till omkring 6,5 miljoner ton om året år 2000.

Konsekvenserna av en sådan oerhörd ökning av fosforitutvinningen i Estland blir märkbara långt utanför Estlands gränser – i Östersjöns känsliga miljö och i Sverige. Det fågelväga avståndet från Stockholm till brytningsområdet i norra Estland är bara omkring femtio mil.

Konkret märks följande risker för Sveriges del:

- Luftföroreningar, bland annat med väldiga utsläpp av svaveldioxid, som frigörs vid förädlingsprocessen och vid självantändning i utgrävda delar av det diktyonemaskikt som finns ovanpå mycket av fyndigheterna.
- Utsläpp i Östersjön via estniska vattendrag av olika tungmetaller som frigörs vid förädlingsprocessen och vid självantändning av diktyonemaskiktet.
- Stora mängder fosfor i det vatten som måste pumpas ut ur gruvorna för att gruvdrift skall kunna vara möjlig, och som kommer att ledas ut i Östersjön.
- Svavelsyra, petroleum och andra ämnen från anrikningsprocessen, som genom det industriella avloppsvattnet också leds ut i Östersjön.

Konsekvenserna för Estlands del är givetvis än mer omfattande, med omfattande grundvattensänkning, uttorkning av floder, omflyttning av befolkning med mera. Faktiskt har frågan sådana följder, att också organ och institutioner inom sovjetsystemet lokalt i Estland har uttalat mycket kraftiga farhågor trots de risker sådan motsträvighet för med sig för berörda personer.

Erfarenheterna av Tjernobyk Katastrofen visar att de sovjetiska myndigheterna inte alls ställer samma krav på säkerhet kring stora industriella processer som vi tar för givna i Sverige. Tjernobyk visar också att de sovjetiska myndigheternas intresse för att informera eller konsultera grannländer är obefintligt.

Samtidigt är konsekvenserna av den tänkta fosforitutvinningen för Östersjön och även för luftströmmarna över Sverige mycket mer omfattande och långvariga än av Tjernobykastrofen. Många svenska miljöskyddsåtgärder kan omintetgöras av dessa planer, liksom ansträngningarna att samla (övriga) länder kring Östersjön till att ta itu med övergödning och andra miljöproblem. Sverige måste därför ställa krav på att bli informerat om planerna, få ta del av sovjetiskt material, få göra egna undersökningar på platsen, samt på att bli konsulterat i frågan om brytningens omfattning, reningsteknik, utsläppsmängder etc.

I praktiken innebär en sådan inställning från svensk sida att vi måste begära att planerna på utvidgad fosforitbrytning stoppas, och att sovjetiska myndigheter snarare begränsar konsekvenserna av redan pågående brytning.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i lämpliga fora bör verka för att Sovjet inte genomför planerna på utvidgad fosforitbrytning i Estland.

Stockholm den 26 januari 1988

Gunnar Hökmark (m)